

Annie Langberg
Albertinelund 4
8585 Glesborg.
Tlf. 86 386424

12.12.94.

Kære Søren!

Tak for dit brev af 6.ds. Med ungdommens ukuelighed forventer du, at en ældre dame som mig skal kunne huske, hvad der skete for 50 år siden. Jeg må advare dig om, at min hukommelse er som en si, og hvad jeg kan fortælle sig om de måneder, jeg tilbragte i Gøteborg under krigen, vil kun være spredte og usammenhængende erindringsglimt, som du måske, måske ikke kan bruge i din beretning.

I november 1944 anså Toldstrup ulykkeligvis det for nødvendigt af hensyn til min egen og andres sikkerhed at overflytte mig til Sverige. Jeg fik transportlejlighed direkte fra Ålborg, eskorteret af Nybo til tonere af "En lille nisse rejste"; hvis jeg husker ret, var fartøjet en stenfisker. Vi var mange flygtninge ombord, flere sabotører og bl.a. Jens Lillelund. Vi oplevede en episode i rum sø, da en tysk kanonbåd nærmede sig. Lillelund reagerede meget nervøst. "Hvis de border os, tager de mig omgående. De har mig signalement, bl.a. kendetegnet ved det manglende led på den ene lillefinger."

Vi slap dog med skrækken og landede sikkert i VARberg. Her blev vi forhørt og fotograferet af det svenske politi. Vi fik tildelt nyt tøj i en kvalitet, som vi kendte den før krigen, det var en forbedring i forhold til det elendige celluldstøj, der var at få i Danmark. Det var en stor oplevelse at se de oplyste gader og butiksvinduer - husk på, vi kom fra et mørkelagt land.

Jeg var i den heldige situation, at jeg kunne tage til Gøteborg, hvor Toldstrup havde sørget for, at jeg kunne arbejde for Dansk Hjelptjeneste. Andre, mindre heldige, flygtninge blev overført til flygtningelejre.

I Gøteborg blev jeg venligt modtaget af Gybeerg og hans kone, ANita, og blev i første omgang installeret i et lillebitte værelse på kontoret i Linnégatan. Værelset var til tider fyldt op med kasser med våben, så glad var jeg, da der blev givet mig mulighed for at få et værelse hos din Mormor, Bodil Elstrøm. Hun var usædvanligt sød mod mig, og jeg lærte også den lille Hanne at kende.

Mit arbejde for Dansk Hjelptjeneste var i sin karakter almindeligt kontorarbejde, hvis man ser bort fra de emner, brevene omhandlede. Her arbejdede også Verner Jensen. Nogle gange var jeg kurer med post af mere ømtålig art, der skulle afleveres "by hand", bl.a. i det britiske konsulat, til vicekonsul L Christensen. Her traf jeg også en dansker, Pedersen, tror jeg, han hed. Hans opgave var bl.a. at læse danske aviser, og han fortalte mig, at han ofte fik gode informationer ved at læse "Fædrelandet", udgivet af de danske nazister. Her traf jeg

også en engelsk pige, der arbejdede på konsulatet - hun og jeg var meget ssammen i vores fritid. Gennem årene har vi holdt forbindelsen vedlige og ses med jævne mellemrum. En enkelt gang var jeg med kurerpost til en polak, en ældre herre, som formentlig har repræsenteret de frie polske styrker.

Ind imellem var jeg hjælper for Pehr Synnerman, en svensk politimand, der forestod afhøringerne af danskere, der ankom til Göteborg som flygtninge. Jeg nedskrev deres forklaringer i dertil indrettedesskemaer. Denne del af Synnermans arbejde var selvfølgelig officielt og helt legalt, men herudover var han uofficielt og helt illegalt en energisk hjælper for Dansk Hjelpetjeneste. Jeg har selv overværet, hvordan han og hans kollega, Gustav Lind har bistået med at bære våbenkasser om bord i fiskefartøjer, destination den danske modstandsbevægelse.

En opgave på kontoret husker jeg med ubehag. Vi var illegalt postkontor for breve og pakker til og fra Danmark. Det blev altid indskærpet, at breve ikke måtte indeholde oplysninger, der kunne være inkriminerende, hvis de faldt i Gestapos hænder. Vi censurerede alle breve - dampede dem op og kontrollerede indholdet. Fra Rigsarkivets arkivalier - Dansk Hjelpetjenestes kon torarkiv - genlæste jeg en skrivelse fra Gyberg til en mand i Stockholm, som fik nogle breve retur med en skarp tilrettetvisning om den uforsigtighed han havde lagt for dagen. I værste fald kunne den bringe modtageren direkte i koncentrationslejr.

Vi havde alle et dæknummer, mit var H 222. Ind imellem blev jeg dog også omtalt ved navnet Pudderdåsen, fordi jeg havde en kodet meddelelse fra Toldstrup med til København ved min ankomst. Jeg havde skjult den i min pudderdåse efter navnet.

Blandt mine gøremål var også at stå for indkøb af varer, som stod på ønskelister hjemmefra. Sverige var, som du kan tænke dig, et Slaraffenland i varemæssig henseende. Selvom man blev opfordret til at holde ønskerne på et lavt niveau - strømper eksempelvis - var tendensen mod større pakker voksende. Som Gyberg skrev til Vilhelm la Cour: "Når man siger ja til et brev, får man som regel en hel manufakturforretning."

En kilde til undren for os, som havde oplevet den illegale tilværelse i et besat Danmark, var den menige svenskers manglende forståelse for, hvad den tyske besættelse egentlig indebar. Således fortalte jeg en svensk jurastuderende, hvordan Gestapo havde optrådt i dine morforældres lejlighed. Fuglene var fløjet, Hanne og Bodil i Sverige, Arne under jorden. Beretningen om, hvordan Gestapo-folkene havde tippet porcelænsskabet med knust porcelæn til følge og derefter iøvrigt havde vandaliseret lejligheden, spurgte den forfærdede svensker: "Jamen hvorfor sendte lejlighedens indehavere dog ikke bud efter politiet?"

En oplevelse, som gjorde indtryk på mig, var et tilfældigt møde med nogle baltere, som arbejdede som skovhuggere. Min engelske veninde og jeg var en søndag taget på tur i omegnen af Göteborg og gik vild i en stor skov. Heldigvis opdagede vi nogle barakker - her boede balterne, som dels viste os vej til-

bage til civilisationen, dels fortalte om, at de var flygtet fra russerne og bestemt foretrak tyskere fremfor russere. Vi ved i dag, at de havde god grund til at hade russerne, og desværre spillede Sverige jo netop i denne sag en tragisk rolle efter krigen.

Glimt af en hverdag som flygtning i Sverige under krigen. Ikke et sekund var vi i tvivl om, at vi skulle hjem i det øjeblik besættelsen var slut, og vi fra Dansk Hjelpe-tjeneste gik om bord i en transportkutter, der også indeholdt en stor last af våben og sprængstof - det var den 4.maj. Da vi snkom til Hals, stod der tyske marinesoldater på kajen, og nogle modstandsfolk med armbind! fortalte, at de tyskere der ikke havde fået besked om, at krigen var slut. Forinden havde vi forresten været anbragt i det skøjle rum i lasten - bag en dobbeltvæg - fordi nogle tyske kanonbåde optrådte truende. Nå, alle misforståelser blev bilagt, og vi endte i Ålborg, hvor der oplevede et gladelagt gensyn med vore venner.

Annie Langberg.

P.S. Undskyld slagfejl og rettelser. Har du brug for supplerende oplysninger, så ring.

De venligste hilsener